

Att vara statsminister är mest naturligt för män

Ungdomars attityder till genussystemet och dess orsaker



LUNDS UNIVERSITET

Abstract

This thesis examines youth attitudes toward the gender-system and the believed causes of gender roles: biology or social factors. The study has been designed as a survey conducted among 116 Swedish 9th graders, where the students had to classify whether stereotype roles and tasks are more natural for one sex than the other, or both. By comparing the answers of the pupils with respect to their own sex and also between the two different schools, the study shows that girls tend to have a more gender-equal attitude towards issues connected to power-structure than boys. Boys are more varied in their attitudes towards these questions than girls. A vast majority of the youths claim social factors to be of more importance than biological ones. Special effort has also been made in analyzing one specific question, regarding the attitudes of the youths toward the position of prime minister/president. The results indicate that a majority of the girls believe that the post as a prime-minister/president is more natural for boys. This correlates with the fact that more girls than boys believe this specific position is bound by biological factors.

Nyckelord: Gender-system, gender role, biological factors, social construction, youths, Hirdman, feminism

Antal ord: 9870

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syfte och frågeställning.....	6
1.2	Avgränsningar	6
1.1	Teoriöversikt	7
1.2	Metodöversikt.....	7
1.3	Disposition	7
3	Teori och begrepp	8
3.1	Kön.....	8
3.3	Genussystemet.....	9
3.4	Skillnader i attityder beroende på kön.....	10
3.4	Operationella indikatorer på genusystemet och könsstereotyper	10
2	Metod	12
2.1	Enkätmetodik	12
2.1.1	Forskningsetik	12
2.1.2	Urval och population	13
2.1.5	Bortfall	13
2.1.5	Bortfallsanalys.....	14
2.1.4	Validitet och reliabilitet.....	14
2.1.5	Utformning av enkätfrågor.....	15
2.2	Logistisk regressionsanalys och bearbetning av data	16
2.2.1	Signifikans.....	16
2.2.2	Koefficienter, odds och oddskvot.....	16
2.2.1	Variabler.....	17
2.2.1	Generaliserbarhet	17
4	Resultat och analys	18
4.1	Ungdomars klassificering av könsstereotypa sysslor ut.....	18
4.1.1	Hur skiljer sig attityderna till sysslorna åt, beroende på kön?	21
4.2	I vilken utsträckning tycker ungdomar idag att genusystemet är biologiskt skapat, snarare än socialt konstruerat?.....	24
4.1.1	Hur skiljer sig attityderna till biologi/uppväxt åt, beroende på kön?	25
4.2	Förslag på vidare forskning.....	27

5	Sammanfattning.....	28
6	Referenser.....	29
	Bilaga 1: Enkäten.....	281
	Bilaga 2: Tabeller och diagram	283

1 Inledning

Finns det arbeten i samhället som är mer naturliga att göra för antingen kvinnor eller män? Är könsuppdelningen av olika uppgifter i samhället resultat av en biologisk deterministisk ordning eller beror det på att människor socialiseras in i detta mönster under sin uppväxt och av samhället runt omkring? Frågor som dessa har stötts och blötts i den mänskliga historien. Ända sedan Darwin kom med sin evolutionsteori på 1800-talet har det varit självklart att se till biologiska faktorer som en förklaring till mänskligt beteende. Med hänvisningar till en ”naturlig” och biologiskt skapad aggressivitet och intelligens hos mannen och ”naturliga” omvårdande egenskaper hos kvinnan, legitimerades en samhällsordning där kvinnan skulle vara hemma och passa barn medan mannen skötte statsaffärerna. Med denna uppdelning har även följt en maktordning där det ena könet (mannen) gynnas på bekostnad av det andra (kvinnan). Denna samhällsordning har mött starkt motstånd, i synnerhet hos kvinnor. Med den massiva kvinnorörelse som satte igång förra seklet går det att se en förändring i attityderna till de traditionella mans- och kvinnostereotyperna. Sedan den feministiska forskningen tog fart under 1900-talet har den deterministiska synen på biologi som huvudsaklig faktor till könsens egenskaper och arbetsdelning tappat kraft. Istället har teorierna ersatts med ett allt högre erkännande av de sociala faktorer som inverkar på kön och beteenden. Köns särhållning och den manliga överordningen har en central roll inom denna forskning. Utifrån dessa teorier så är könsens uppdelning endast en social konstruktion som går att förändra (Hirdman 1988, s.51). Debatten är extremt viktig, då synen på könsuppdelningen har stora politiska konsekvenser. Attityden till om biologi eller sociala faktorer styr kön, förklarar vilken syn man har i olika samhällsfrågor; om det är önskvärt eller lämpligt att mannen arbetar medan kvinnor är i hemmet och tar hand om barnen; vem som passar bäst att arbeta med vad; vem som är bäst på att styra samhället; storlek på lön m.m. En jämförelse av Sverige idag med hur det var för 100 år sedan ger att en bild av ett land som går mot en mindre könssegregerad samhällsordning. Faktum kvarstår dock att särhållningen och det manliga normsystemet existerar än idag. Kvinnor i Sverige idag utför exempelvis mer obetalt arbete i hemmen än män, är i större grad hemma med barnen, diskrimineras på arbetsmarknaden, har fortfarande markant mindre lön än män och har färre höga positioner i samhället m.m. (Josefsson 2005, s.6). Flickor får mindre talutrymme än pojkar i skolorna, pojkars idrottsföreningar prioriteras resursmässigt mer än flickor m.m. (SOU 2009:64 s.13). Åsikten om huruvida könsens uppdelning inom olika yrken, samhällspositioner och i hemmet är grundat på biologiska deterministiska faktorer eller ej är således viktigt att lyfta fram. Attityder till könsroller skapas tidigt i en människas uppväxt och av detta skäl väljer jag att fokusera mig på ungdomar i den här undersökningen. Ungdomar är och har alltid varit de individer som kommer föra morgondagens samhälle vidare och deras nutida attityder utgör samhällets eventuella framtida villkor. Ungdomar är även mer påverkbara än vuxna och för att

kunna bedriva ett aktivt och relevant jämställdhetsarbete, krävs det att attityderna kartläggs tidigt.

Uppsatsen är ett samarbete med en stadsdelsförvaltning i Göteborg, och enkätundersökningens genomfördes bland eleverna på två grundskolor (klass 9) inom stadsdelens område.

1.1 Syfte och frågeställning

Genom denna uppsats vill jag lämna mitt bidrag till debatten om kön och genus genom att utforska hur ungdomar ställer sig till olika vardagliga sysslor och uppgifter. Syftet med studien är att i möjligaste mån ta reda på i vilken utsträckning ungdomar idag tycker män och kvinnor rent naturligt passar bättre att utföra olika uppgifter. Jag vill också undersöka attityderna till de biologiska argumenten bakom.

Frågeställning:

Vilka attityder har ungdomar till genussystemet och dess orsaker?

Utifrån mitt syfte har jag brutit ner frågeställningen till följande delfrågor:

- *Hur ser ungdomars egen klassificering av typiska eller "naturliga" könsstereotypa sysslor ut?*
- *I vilken utsträckning tror ungdomar idag att könsstereotypa sysslor är biologisk skapade, snarare än socialt konstruerade?*
- *I vilken utsträckning skiljer sig attityderna till ovan frågor med avseende på respondenternas eget kön?*

Med dessa frågor vill jag belysa de bakomliggande strukturerna i attityder mellan tjejer och killar.

1.2 Avgränsningar

Av genussystemets två grundstenar, könens särhållning och den manliga överordningen, kom jag p.g.a. platsskäl att lägga mer fokus på könens uppdelning. Denna princip var även enklare att operationalisera. Vad gäller enkätundersökningen så har jag begränsat min population till ungdomarna i en specifik stadsdel i Göteborg, dels p.g.a. samarbetsmöjligheter med en av stadsdelsförvaltningarna där, men även av praktiska skäl. Den ursprungliga tanken var att dela ut enkäten bland barn och ungdomar i åldern 10- 15 år, då unga människor till skillnad från äldre tonåringar inte har samma sociala medvetenhet om vad som är normativt "korrekt" att tycka och tänka. P.g.a. forskningsetiska skäl var inte detta möjligt utifrån de resurser jag hade att tillgå och jag

valde alltså att begränsa mig till den yngsta ålder som forskningsetiken tillät, nämligen 15 åringar (årskurs 9).

Den statistiska analysen är väldigt begränsad. Exempelvis räknar jag inte ut konfidensintervall. Detta är främst p.g.a. platsbrist, men också för att en mer djuplodad statistisk analys inte motiveras av mitt urval.

1.3 Teoriöversikt

Jag kommer ge en övergripande syn på Hirdmans teorier om genussystemet, samt redogöra för forskning som visar att kön är en faktor som påverkar attityder och åsikter, bl.a. till jämställdhet. Jag använder mig av feministisk teori för att definiera kön och behandlar i uppsatsen biologiskt kön och kön som social konstruktion (genus).

1.4 Metodöversikt

För att samla in material och svara på delfrågorna har jag genomfört en enkätundersökning bland skolungdomar i två skolor i Göteborg. Undersökningen omfattar 6 stycken klasser i årskurs 9, med tre klasser från vardera skola. Underlaget utgörs totalt av 116 stycken ungdomar 15-årsåldern. Vissa särskilt intressanta svar har jag analyserat med hjälp av logistisk regressionsanalys, vilket är en statistisk analysmetod för variabler på nominal- och ordinalskalenivå.

1.5 Disposition

Först kommer jag behandla centrala begrepp, teori, och den forskning som redan gjorts i ämnet. Då teorin ligger till grund för de operationella indikatorer som varit nödvändiga att göra för att utforma enkätfrågorna kommer jag även redogöra för indikatorerna i teoristycket. Därefter presenterar jag uppsatsens metod, såsom utformning av enkäten och statistisk analys. Till sist kommer jag analysera och diskutera studiens resultat hjälp av statistisk analys samt utifrån den teoretiska bakgrunden. P.g.a. omfattande material kommer en sammanställning av resultat ske direkt i diskussionen/analysen.

2 Teori och begrepp

För att förstå vad som menas med genussystemet är det också viktigt att förstå innebörden av begreppet kön. Genussystemet som sådant är ett väl definierat begrepp som använd genomgående i könsdebatten och inom feministisk teori. Det finns ett nästintill synonymt begrepp till genussystemet; *könsmaksordningen*. Könsmaksordningen syftar likväl som genussystemet på maktförhållandet mellan män och kvinnor, men utesluter i högre uppdelningen av könen än vad genussystemet gör (Nationella sekretariatet för genusforskning). Då min ambition bl.a. är att undersöka skillnader mellan mans- och kvinnoyrsslor, finner jag att termen genussystem passar mitt syfte bättre.

2.1 Kön

Kön kan huvudsakligen delas in i två kategorier: biologiskt kön samt socialt konstruerat kön. *Biologiskt kön* (engelskans "sex") refererar till biologiska skillnader mellan män och kvinnor, såsom olika kromosomstruktur, hormonproduktion, gener, interna och externa könsorgan osv. "Kvinnor" och "män" ses då som två dikotoma variabler som utesluter varandra (Hudson et. al s.6, Wharton s.8). Historiskt sett så har det biologiska könet setts som en faktor som påverkar normer om vad som utgör manligt och kvinnligt. *Genus*, (engelskans "gender") även kallat socialt konstruerat kön, innebär att det som utgör manligt och kvinnligt är en social konstruktion, eller som Hudson et. al uttrycker det: "*socialt definierade skillnader mellan män och kvinnor*" (Wharton s. 8, Hudson et. al s.6). En mer detaljerad beskrivning ges av Hirdman som menar att genus innebär följande:

"genus kan förstås som föränderliga tankefigurer »män» och »kvinnor» (...) vilka ger upphov till/skapar föreställningar och sociala praktiker, vilka får till följd att också biologin kan påverkas/ändras" (Hirdman 1988 s.51).

Genus är ett grundläggande och centralt begrepp i dagens feministiska och politiska debatt och ligger till grund för Hirdmans teorier om genussystemet och könets åtskiljda arbetsdelning. Begreppet använd även i stor utsträckning i politiska dokument ex. SOU-rapporter i Sverige och Europarådets konventioner (Council of Europe, SOU 2005:66).

Likväl som att vissa genusförespråkare helt vill socialisera det biologiska könet, finns det biologiförespråkare som anser att genus i högre grad bör vävas samman med biologiska faktorer, än vad som görs idag (Beltz et. al. 2011 s.805).

2.2 Genussystemet

Termen *genussystem* utvecklades av Yvonne Hirdman utifrån från engelskans *gender-system* och innebär en ”ordningsstruktur av kön” eller om man så vill, ”ett »nätverk« av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar” som skapar och reproducerar män och kvinnor (Hirdman, 1988, s.51). I detta ordningssystem tillskrivs män och kvinnor olika uppgifter och positioner. Genussystemet bygger på två principer, *könens särhållning* och *manlig överordning* (Hirdman, 1988, s.51). Den manliga överordningen utgörs av den hierarkiska ordning mellan män och kvinnor där mannen anses vara norm. Överordningen visar sig i det att mäns handlingar anses vara mer värdefulla än kvinnor, och att kvinnor behandlas som ett undantag till mannen (Hirdman, 2001, s.27-44). Indikationer på detta är bl.a. kvinnors lägre löner och färre höga samhällliga maktpositioner än män.

Som indikeras av namnet går köns särhållning ut på att människor p.g.a. sitt biologiska kön hålls åtskiljda inom olika områden i samhället; i olika yrken, på olika positioner m.m. Exempel på detta är att läkare i högre grad är manliga, i förhållande till majoriteten kvinnliga vårdbiträden (jamstall.nu). Att hålla isär män och kvinnor inom olika yrken och sysslor på detta vis gör att könsstereotyperna skapas och reproduceras i varje möte med en annan människa. Bland stereotypa kvinnliga egenskaper kan nämnas familjerollen; att i högre grad än män ta ansvar för barn, hem och hushåll. Övriga feminina egenskaper anses vara: mjuk, varm, kärleksfull, beroende, inställd på samarbete, känslig för andras behov. (Kättström, 1991, s. 78, Wernersson 1977, s.210). Synen på normkvinnan är att hon ska tvätta, städa, laga mat och ta hand om barn. Från den maskulina stereotypen finns förväntningar på att mannen intar en beskyddarroll, fungerar som försörjare av familjen, är teknisk och beslutsam. Manliga attribut anses vara som kraftfull, dominerande, aggressiv, oberoende, tävlingsinriktad, individualistisk (Kajsa Svaleryd, 2003, s.24).

Genussystemet märks av redan när barnen är små, genom vuxnas och barns egen indelning av leksaker, kläder, lekar, beteende m.m. med avseende på kön. Via uppväxten socialiseras barnen in i vissa könsmonster om hur killar och tjejer ska vara. (Crouter, Whiteman 2007, s.911). Redan i förskoleåldern lär sig barn att se skillnad på ”manliga” och ”kvinnliga” ämnen (Wernersson 1977, s.107).

I Wernerssons studie från 1977 har elever i årskurs 7 har själva klassat vilka sysslor som de anser vara lämpliga för kvinnor och män. Praktiska aspekter såsom att byta glödlampor, laga trasig cykel, klippa gräsmattan har i hög grad klassats som manliga. Laga mat och diska, passa småsyskon och brys sig om kläder och utseende ansåg eleverna vara mest kvinnligt (Wernersson 1977, s.149-151)

Feministisk teori idag lägger mycket stor vikt vid att betona att den ordningsstruktur som finns mellan könen idag inte är biologiskt determinerad, utan skapas p.g.a. människors *föreställningar* om hur kvinnor och män bör vara och bete sig. Enligt denna uppfattning är särhållningen av könen och den manliga överordningen en social konstruktion som går och bör förändras.

2.3 Skillnader i attityder beroende på kön

Föreställningen om hur kvinnor och män bör bete sig påverkas av en rad olika faktorer. En av dessa faktorer är kön. Studier har visat att kvinnor och män tänker och tycker olika till ämnen såsom fördelning av arbetsuppgifter, skillnader mellan könen, jämställdhet, m.m.

För att återgå till Wernerssons studie från 1977 så framhåller hon kön som en viktig faktor då eleverna skall förhålla sig könets särhållning. Flickor och pojkar lär enligt dessa studier tillskriva sitt eget kön fler egenskaper än vad man tillskriver det andra. Wernersson konstaterar också att vad gäller sociala sysslor/aspekter, så differentierar killarna mer än vad flickorna gör. Med detta menar hon att killar i högre grad än flickor skiljer på vad som passar för tjejer och vad som passar för killar (Wernersson 1977, s.202).

Andra genusinriktade studier har visat att flickor har mer ”jämställda” attityder till könsroller än vad pojkar har. Med jämställd attityd i detta sammanhang menas att flickorna i större utsträckning än killarna tycker att *både* män och kvinnor kan utföra vissa sysslor (Galambos et.al. 1990, s.1913). Samma tendenser återfinns även hos Crouter och Whiteman som tar upp belägg för att tjejer generellt sett har mindre traditionella attityder än killar vad gäller könsstereotypa beteenden och roller (Crouter, et.al. 2007, s.913). Enligt Galambos studie av elever i klass 6-8 visas även att tjejer blir mindre traditionella med ålder, och pojkar blir mer. Enligt Myra Ferree kan att detta bero på att tjejer har att vinna på den ökade jämlikheten, medan killar inte gör det (Crouter, Whiteman s.913). Enligt denna forskning skulle alltså tjejer i mindre grad ha en benägenhet att bekräfta könets särhållande och maktordningen, än vad killar har.

Vad gäller könets påverkan på attityden till biologi visavi uppväxt har jag inte hittat någon studie som undersökt just detta. Däremot så går det som ett rent antagande att se att många biologiförespråkare genom historien, kända och okända, såsom bl.a. Darwin och Konrad Lorenz har varit män (Berminge 1993, s.8-11). Detta är inte så konstigt eftersom vetenskaperna i mångt och mycket varit en manlig värld. Dock är och har många av dagens och historiens framstående genusforskare och feminister varit kvinnor, exempelvis Yvonne Hirdman, Judith Butler m.fl. Av detta går det rent intuitivt att dra slutsatsen att även fler tjejer än killar skulle vara förspråkare för uppväxt i förhållande till biologiska orsaker.

2.4 Operationella indikatorer på könets särhållning

För att kunna mäta det jag vill mäta, nämligen könets särhållning samt den manliga överordningen, måste dessa begrepp operationaliseras. Att operationalisera betyder att skapa en gångbar praktisk definition eller fråga (operationell indikator) som mäter det fenomen forskaren vill undersöka (Esaiasson 2012, s.55). Då genussystemet märks både i hemmet och i arbetslivet ville jag få med båda aspekter.

För att se till dagens mest könsstereotypa yrken har jag tagit hjälp av statistik från SCB samt frågor från Wernerssons studie. Enligt SCB så är de mest kvinnodominerande yrkena för 2011: undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl., ”kontorssekreterare, läkarsekreterare m.fl., förskollärare och fritidspedagoger. De 3 mest mansdominerat är: installationselektriker, byggnadsträarbetare, inredningssnickare m.fl., motorfordonsmekaniker och motorfordonsreparatörer (SCB). Kvinnorna återfinns med andra ord i stor utsträckning inom vård och sociala omhändertagande roller, administration, uppföljning. Då vård- och barnrollen har stor roll, valde jag flera frågor som operationaliserar detta. Män återfinns vid problemlösande uppgifter, teknik och hantering av maskiner. Problemlösningen operationaliserade jag till ”lösa svåra matteproblem”. Detta efter att ha studerat en artikel (Penner 2017) som på tveksamma grunder anser sig bevisa att män är biologiskt bättre på matematik än kvinnor. Ett par av frågorna, exempelvis ”reparera cykeln”, ”vara intresserad av kläder”, ”känna igen bilmärken” m.m. valde jag direkt från Wernerssons studie.

Särhållningen märks särskilt tydligt när det gäller beslutsfattande maktpositioner i samhället. Då de flesta maktpositioner innehas av män, går det inte att dela in dessa i positioner som är klassiska för kvinnor. Att styra ett land som statsminister eller president är en av de högsta maktposterna som finns, och därmed valde jag den. Även media idag har mycket makt, därav valet ”chefredaktör”.

Vad gäller makt i hemmet är förmåga till egen försörjning en stark maktfaktor (Berminge 1993, s.87). Det är en klassisk stereotyp att mannen ska stå för försörjning av familj och barn. ”Besluta om semestern” fick stå för själva beslutdelen i hemmet.

Jag kommer framöver att benämna operationaliseringarna i tabellen som ”syslor” eller ”uppgifter” även om detta kan vara en missvisande term ibland.

Den klassiska kvinnan:	Den klassiske mannen:	Maktpositioner:
I arbetslivet: ta hand om någon som är gammal eller sjuk	I arbetslivet: lösa svåra matematikproblem	I arbetslivet: vara statsminister, vara chef för en känd dagstidning
I hemmet: passa småsyskon, laga mat	I hemmet: reparera cykeln, klippa gräset	I hemmet: bestämma vad familjen skall göra på semestern, försörja sin familj medan den andre är hemma
Egenskaper/intressen: bry sig om kläder, trösta någon som är ledsen	Egenskaper/intressen: känna igen olika bilmärken, behärska sig när man är ledsen	

3 Metod

För att samla in min empiri har jag använt mig av statistisk metod och utformat en enkätstudie. Enkäter ett snabbt verktyg att använda för den som på kort tid vill beskriva ett stort antal analysenheter och generaliserbarheten är högre än vid exempelvis djupintervjuer (Teorell och Svensson 2007, s.73,106). Vissa särskilt intressanta resultat kommer jag analysera med hjälp av logistisk regression för att ta reda på hur tillförlitliga de är inom studiens ramar.

För att samla information till teoristycket har jag främst sökt i Lunds Universitets databaser, LUB-search, EBSCO host samt kurslitteratur.

3.1 Enkätmetodik

Ur metodsynpunkt finns det en rad saker att tänka på för den som vill utforma och genomföra av en enkätundersökning. Viktiga aspekter att tänka på är specificering av population och urval, hur själva utformningen av enkätfrågor görs, validitet och reliabilitet, resultatens generaliserbarhet samt bortfall. Hänsyn bör även tas till kraven på forskningsetik

3.1.1 Forskningsetik

Vid insamling av underlag till forskning finns det vissa forskningsetiska principer att hålla sig till. *Informationskravet* innebär att forskaren ska informera undersökningsslagare samt övriga berörda uppgiftslämnare om syftet med projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande (Teorell s.21 och Vetenskapsrådet s.7). *Samtyckeskravet* innebär att forskaren ska inhämta deltagarens samtycke till att delta i studien. Om undersökningen är av privat eller etiskt känslig natur, krävs vårdnarshavares samtycke om deltagarna är under 15 år. (Teorell s.21 Vetenskapsrådet s. 9). *Konfidentialitetskravet* innebär att uppgifter om undersökningens deltagare ska ges ”största möjliga konfidentialitet och förvaras så att inte obehöriga kan ta del av dem.” (Teorell och Svensson s. 21). *Nyttjandekravet* innebär att uppgifter ”insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.” (Teorell och Svensson s. 21, Vetenskapsrådet s.14)

Då jag själv varit närvarande i varje klass och delat ut enkäten till deltagarna, har jag upplyst eleverna om att studiens syfte, att deltagandet är frivilligt och att svaren är anonyma. Eftersom deltagarna var över 15 år, har jag inte behövt inhämta föräldrars godkännande vad gäller genomförandet av studien. Mina resultat kan komma att användas av den stadsdelsförvaltning som jag samarbetat med, men detta strider varken

mot varken konfidentialitetskravet eller nyttjandekravet, då jag inte ämnar lämna ut personlig information om deltagarna.

3.1.2 Urval och population

Urvalsprocessen i en kvantitativ undersökning kan gå till på en rad olika sätt, men bestäms till största delen av vilka resurser i tid och pengar som finns att tillgå. I mitt fall var jag intresserad av 15-åringars åsikter i den specifika stadsdelen. Enligt uppgifter från stadsdelsförvaltningen utgör dessa 744 stycken (Olga Grakovski 2013). Dessa var min ursprungliga population. När populationen är känd återstår urvalsstrategin som kan bestå av tre olika val: totalurval, slumpmässigt urval eller strategiskt urval (Esaiasson s.158).

Alla tre alternativ skulle innebära att kontakta eleverna i sina hem via brev eller mail, vilket skulle givit en extremt låg svarsfrekvens (Pierre Carbonnier). För att minska bortfallet följde jag då Esaiassons råd och *definierade om min population*: istället för alla ungdomar skrivna i stadsdelen valde jag min population till alla *skolelever* i klass 9 som går i en skola som är förlagd inom stadsdelen. (Esaiasson 2012, s.186). Detta betyder att de elever som är skrivna i stadsdelen men går i skola i en annan del av Göteborg, inte ingår i studiens population. Enligt samma tankemönster så omfattas de elever som bor i en annan del av Göteborg men som går i skola i den undersökta stadsdelen, i studien. Stadsdelen i fråga har i nuläget 5 grundskolor som bedriver undervisning för 9:e klass, fyra kommunala skolor och en privatskola. Antalet 9:e klassare under höstterminen 2013 för de fyra kommunala skolorna var 324 stycken enligt uppgifter från stadsdelsförvaltningen (Hankins 2013). Trots upprepade kontaktförsök har jag inte fått tag på uppgifter om den femte skolans (privatskola) elevunderlag, men enligt siffror från läsåret 2012/2013 hade de 52 elever i årskurs 9 (Siris), så även om detta är en felaktig siffra för det nuvarande läsåret använder jag den i brist på bättre. Totalt ger detta en population på 376 elever. När populationen är liten är det praktiskt att göra en totalundersökning och undersöka samtliga fall (Körner Wahlgren, statistiska metoder 2005 s.21), vilket ger ett optimalt utfall vad gäller generaliserbarhet (Esaiasson 2012, s.171). I mitt fall betyder det att jag kontaktade alla skolor för att se om de vill ställa upp på studien.

3.1.3 Bortfall

Bortfall är något som är viktigt att ta hänsyn till vid sammanställningen av en enkätstudie.

Det *externa bortfallet* i min studie är stort: 3 av 5 skolor valde att inte ställa upp, och mitt underlag utgör därmed 116 elever av den totala populationen på 376 elever. Vid ett stort bortfall så bör det om möjligt göras en bortfallsanalys (Esaiasson 2012, s.187). Utöver detta var 7-10 elever ej närvarande när undersökningen genomfördes. Anledningen till att denna siffra ej går att bestämma exakt är för att i en klass så finns det

elever (3 st.) som var skrivna på skolan, men som studerade på distans, eller av annan anledning inte behövde vara närvarande.

Det *interna bortfallet*, d.v.s. de som inte svarat på enkäten helt eller delvis, sträcker sig till mellan 1-5 stycken på en och samma fråga. Ett par elever hade även glömt att fylla i en hel sida. Exakt internt bortfall går att utläsa i tabell 3 i analysdelen. På några enkäter var även två rutor ikryssade på en och samma fråga, exempelvis både ”mest naturligt för tjejer” samt ”naturligt för båda”. Då valde jag slumpmässigt en ruta genom att kasta tärning. Detta gäller frågorna ”laga middag” (2 st.) ”trösta ledsen” (1 st.), ”bry sig om kläder” (1 st.).

3.1.4 Bortfallsanalys

De skolor som valde att ställa upp var tre stycken: två kommunala och en privat. Vad gäller den privata skolan var eleverna borta på praktik den period som undersökningen genomfördes och bortfallet har därmed skett av slumpskäl. De andra två skolorna tackade nej p.g.a. ”enkättrötthet”. En av skolorna hade exempelvis redan fått tre övriga enkätförfrågningar samma vecka jag ringde. Om skolornas val att inte delta vara uttryck för en strukturskillnad, gentemot de skolor som valde att delta, så kan detta påverka eleverna på respektive skola. Tyvärr vet jag i nuläget inte i vilken mån de två skolor som ställde upp, också hade fått liknande förfrågningar. Att en rektor som tackar nej till att delta kan bero på flera skäl: resursbrist, ambition att elevernas tid ska ägnas åt undervisning, bristande intresse etc. Det skulle kunna vara en bakomliggande strukturidé bakom. Det positiva med mitt bortfall, är att det (utöver de 7-10 icke närvarande eleverna) inte har skett på *individbasis*. Detta gör att risken för snedvridning vad gäller just analysenheter egenskaper minskar något och ökar chansen att en generalisering till populationen skulle bli mer riktig än annars. Med tanke på att de skolor som deltog skiljer sig åt mycket, både vad gäller elevernas socioekonomiska bakgrund men även skolresultat, så ökar sannolikheten att eleverna på dessa täcker upp åtminstone några av de mest extrema attitydvariationerna i populationen. Övrigt som skulle kunna ge snedvridande effekt för studien är om de elever som inte deltog har andra egenskaper som markant skiljer sig från de i min studie, exempelvis om allihop var tjejer eller mycket religiösa. Då jag inte har en förteckning över dessa elever utifrån varken kön eller religiositet, kan jag inte uttala mig om detta.

3.1.5 Validitet och reliabilitet - mätfel

Alla resultat i en enkätstudie (egentligen vilken studie som helst) står och faller med sina mätfel. För att undersökningen ska bli lyckad krävs det hög överensstämmelsen mellan de teoretiska begreppen och operationella indikatorerna (god validitet) och dels att reliabiliteten av undersökningen är god. God reliabilitet innebär att det själva praktiska genomförandet inte brister, såsom exempelvis ske vid språkliga missförstånd eller andra misstolkningar (Teorell 2007, s. 55-57).

För att största möjligaste mån öka validiteten är att använda operationaliseringar som andra redan använt och testat. Jag har hittat stöd i litteraturen för mina enkätfrågor och ett par av dem har jag tagit från Wernerssons studie.

För att öka reliabiliteten ska man innan utdelningen av en enkät som inte använts tidigare rekommenderas att genomföra en *förstudie* av sin enkät, d.v.s. testa enkäten på någon som tillhör målgruppen. Detta sker för att upptäcka eventuella språkliga fel och misstolkningar. (Esaïasson 2012, s. 241) Via en fritidsgård fick jag tag på två 15-åriga killar som fungerade som min testpanel. De lade fram en del värdefulla kommentarer, bl.a. om längden på fråga 16, innebörden i fråga 12 som då var annorlunda utformad än nu och annat. Jag ändrade efter deras åsikter, testade den igen på två nya 15-åringar och den gled igenom utan kommentar. Vad gäller reliabiliteten så var jag själv, tillsammans med ett par anställda från stadsdelsförvaltningen, på plats för att svara på diverse frågor om undersökningen. Detta minskade risken för eventuella feltolkningar ytterligare då eleverna hade möjlighet att ställa frågor.

3.1.6 Utformning av enkätfrågor

Detta stycke kommer endast övergripande diskutera saker som kan vara av vikt vid utformning av enkätfrågor, exempelvis användandet av vissa formuleringar m.m. Mer om frågornas slutgiltiga utformning står att läsa i stycket 2.4 Operationella indikatorer på könsens särhållning.

Då enkäten riktar sig till ungdomar i klass 9, har jag försökt utforma frågorna till mycket konkreta situationer som undersökningspersonerna kan tänka sig in i. Frågorna ligger på nominal- och ordinalskalenivå med slutna alternativ, med undantag för ett par öppna frågor. Vissa inledande bakgrundsfrågor bl.a. om födelseland, föräldrars utbildning och religiösa övertygelser har jag valt att inte använda i min studie. Kartläggning av människors etniska bakgrund kan även vara ett känsligt ämne och i kombination med platsbrist föll detta bort.

I sin avhandling om skolungdomars åsikter till jämställdhet har Inga Wernersson använt en 5-gradig skala för att mäta attitydskillnader (Wernersson 1977, s.281). Studien är relativt gammal men jag finner den ändå värdefull. Wernersson använder alternativen ”passar bara för killar”, ”passar bäst för killar”, ”passar lika bra för båda”, ”passar bäst för flickor” eller ”passar bara för flickor”, och jag har inspirerats av detta.

Det är förvånande svårt och tidsödande att utforma en enkät. Att använda olika ord, exempelvis att byta ut ”bör” mot ”ska” ger helt olika innebörder. Ordningen på frågorna spelar också roll för hur svaren ser ut. Tyvärr är det svårt att avgöra i vilken utsträckning. Nästan varje ord på enkäten har vägts, stötts och blötts för att försöka fånga syftet så lättfattligt och enkelt som möjligt.

3.2 Logistisk regressionsanalys och bearbetning av data

Grundsyftet med att genomföra en statistisk analys är för att man vill generalisera resultaten till en större population eller över tid. Ett sådant generaliserande kräver ett urval som gjorts utefter slumpmässiga eller strategiska metoder, vilket jag inte gjort. Också bör man ha kännedom om sin population ser ut med avseende på de egenskaper som ska analyseras. I mitt fall vet jag inte detta. Jag motiverar ändå min statistiska analys med att det teoretiskt sett *skulle* kunna vara så att min population faktiskt har samma fördelning mellan killar och tjejer som jag har i mitt nuvarande urval. Sannolikheten är inte stor, men den finns. Det är ur den synvinkeln som jag väljer att göra en analys av ett par utvalda frågor. För att "säkerställa" detta mycket teoretiska samband mellan variablerna tänker jag använda mig av logistisk regressionsanalys. Logistisk regression är en statistisk metod för att bearbeta data på ordinalskalenivå, d.v.s. bearbeta svar som "mycket", "litet" eller "inte alls". Metoden förutsätter att den beroende variabeln - den variabel som man undersöker - endast antar två värden (Körner Wahlgren Statistisk dataanalys 2006, s.410, SPSS-akuten). Logistisk regression är en analysmodell som anger sannolikheten för att något skall hända i termer av odds. I mitt fall kommer jag alltså räkna ut vilka oddsen är att exempelvis en tjej anser att en syssla är könsstereotyp. Sammanställning och analys av data har skett i SPSS samt i Excel.

3.2.1 Signifikans

Signifikans talar om ifall det finns ett säkerställt samband mellan variablerna eller om ett synbart samband endast beror på slump i datamaterialet. Gränsen för signifikanta resultat utgörs av signifikansnivåerna 0,05, 0,02 samt 0,01. Detta betyder att vi med 95 %, 98 % eller 99 % säkerhet kan säga att koefficienten inte är 0, d.v.s. att det *finns* en effekt eller ett säkerställt samband mellan variablerna (Körner och Wahlgren 2006, s.182, SPSS-akuten).

3.2.2 Koefficienter, odds och oddskvot

Istället för att se till sannolikheten att en händelse skall inträffa, kan man se på odds. Odds är "sannolikheten för en händelse dividerat med sannolikheten att händelsen inte inträffar" (Körner och Wahlgren 2006, s.261). Om oddset för en händelse är 1, betyder det att sannolikheten att händelsen inträffar är 0,5 (50 %) och sannolikheten att det inte inträffar är 0,5 (50 %) då $0,5/0,5=1$. Oddskvoten och B-koefficienten visar hur väl en variabel hänger samman med andra variabler, eller vilken effekt den ena variabeln har på den andra. De visar vilken effekt den oberoende variabeln har på den beroende. Vanligt är att använda oddskvoten som riskkvot, d.v.s. räkna ut hur stor risk det är att en händelse skall inträffa. Formeln för att räkna ut förväntad risk ser ut så här

Sannolikhet= $1/1+e^{-(\text{intercept}+B\text{-koefficient}*\text{oberoende variabel})}$

I mitt fall använder jag inte ordet risk för resultatet av ovan formel, utan sannolikheten för vilken attityd en ungdom förväntas ha (Körner och Wahlgren 2006 s.420, SPSS-akuten).

3.2.3 Variabler

Mina variabler är: kön (kille/tjej), orsaksfaktor (biologi/uppväxt) samt vad som är naturligt för vem (mest naturligt för killar/tjejer/båda). För att utföra analysen gjorde jag flera omkodningar av variablerna. Exempelvis slog jag samman ”bara biologi” och mest ”biologi” till en kategori som jag kodade till 0. ”Mest uppväxt” och ”bara uppväxt” slog jag samman till en andra kategori som jag kodat till 1. Vad gäller vilken syssla som är naturligt för vem, utgör en annan variabel som i enkäten är 5-skalgig: ”mest naturlig” till ”minst naturlig” utan ”mest naturlig för ett kön” - ”naturlig båda” – ”mest naturlig för det andra könet”. För att få en enklare modell har jag slagit ihop kategorierna ”bara naturlig för killar”, ”mest naturlig för killar”, samt kategorierna ”mest naturlig för tjejer” och ”bara naturlig för tjejer”.

3.2.4 Generaliserbarhet

Studiens underlag på 116 personer bör ses som ett totalurval med ett bortfall på 65 %. Som stickprov sett utgör studien ändå en tredjedel av den totala populationen på 375 elever, men då urvalet varken skett slumpmässigt eller med annan urvalsmetod för stickprov, bör inga generaliseringar av just den statistiska analysen göras. Däremot är det möjligt att min jämförelse mellan elevernas attityder i respektive skola gör att de tendenser som visas i statsministerfrågan är värda att bygga vidare på. Skolorna som ställde upp i studien är nämligen väldigt olika vad gäller elevernas socioekonomiska bakgrund: den ena skolan ligger i ett mindre välbestäld område med stor etnisk mångfald bland eleverna, vilket även framgick av min egen enkät. Den andra skolan ligger i ett socioekonomiskt välbeställt område, med bakgrundsmässigt mer homogena elever. Detta är en mycket lyckad kombination, då både kulturell bakgrund och dylika sociala faktorer kan tänkas spela in på åsikter och attityder. Sålunda kan denna jämförelse ses på med större tillförlitlighet än den statistiska analysen.

Resultatet bör i övrigt ses som en förstudie till en eventuellt större och senare studie. Med tanke på frågornas svåra karaktär skall resultatet tolkas försiktigt även ur validitetssynpunkt, då det också är troligt att många av undersökningsdeltagarna är osäkra på vad de egentligen tycker och tänker om biologi och sociala konstruktioner.

4 Resultat och analys

Mitt underlag kom att utgöras av totalt 116 elever i femtonårsåldern, vilket totalt omfattar 6 stycken grundskoleklasser i årskurs 9 på två olika skolor. P.g.a. enkätens utformning är rådatamängden väldigt omfattande, så alla långa procenttabeller kommer jag inte presentera här. De står att finna i bilagorna.

Jag kommer i den här delen besvara de olika delfrågorna som löd:

- Hur ser ungdomars egen klassificering av typiska/klassiska sysslor ut?
 - Hur skiljer sig svaren åt beroende på respondenternas eget kön?
- I vilken utsträckning tror ungdomar idag att stereotypt kvinnliga beteenden och sysslor är biologisk skapade, snarare än socialt konstruerade?
- Hur skiljer sig svaren åt beroende på respondenternas eget kön?

Då diskussionen och statistiska analysen görs mer förståelig för läsaren om den hänger samman med resultattabellerna, väljer jag att väva in dessa i samma stycke. P.g.a. platsbrist och omfattning är den statistiska analysen ganska begränsad. Signifikanstest görs i följande avseenden:

- Ifall attityden till statsministerposten skiljer sig åt med avseende på kön
- Ifall attityden till biologi/uppväxt skiljer sig åt med avseende på kön

4.1 Ungdomars egen klassificering av könsstereotypa sysslor

Vad tycker ungdomarna är naturligt för kvinnor och män att göra? Frågorna jag ställde var utformade efter stereotypa tjej- och kill-sysslor. För att få överblick över ungdomarnas svar på alla frågor, har jag sammanställt nedan radtabell (Tabell 1) över svaren.

1. Den största andelen ungdomarna tycker följande sysslor är mest/bara naturligt för killar

- *Byta däck på cykeln*
 - *Känna igen olika bilmärken*
 - *Behärska sig när man är ledsen*
 - *Klippa gräs*
 - *Vara statsminister*
-

<p>2. Den största andelen ungdomar tycker följande syssla är naturlig för båda, men övriga ser det som killsyssla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Vara chefredaktör på en känd tidning</i>
<p>3. Den största andelen ungdomar tycker följande sysslor är naturligt för båda.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lösa svåra matematik-problem</i> • <i>Bestämna vad familjen ska göra på semestern</i> • <i>Arbeta när den andre är hemma med barnen</i>
<p>4. Den största andelen ungdomar tycker följande sysslor är naturlig för båda, men övriga ser det som tjejsyssla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ta hand om gammal/sjuk</i> • <i>Passa småsyskon</i>
<p>5. Den största andelen ungdomar tycker följande syssla är mest/bara naturligt för tjejer</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Vara intresserad av kläder</i>

Tabell 1. Ungdomarnas övergripande svar på vad som är mest naturligt för vem.

Underlaget utgörs av 116 respondenter. Kraven för att hamna kolumn 2,3 och 4 är följande: en majoritet av ungdomarna ska tycka uppgiften är naturlig för båda. Av de övriga som inte tycker uppgiften är naturlig för båda skall skillnaden mellan andelen som kryssat "naturligt för killar" och "naturligt för tjejer" vara mindre än 50 procentenheter för att hamna i kolumn 3. Överstiger andelsskillnaden 50 procentenheter hamnar sysslan i kolumn 2 eller 4. Exempel: vad gäller frågan "vem ska bestämma om semestern?" tycker 75 % (87 respondenter) att detta är naturligt för båda könen att göra detta. Av de återstående 28 respondenterna (1 saknas och räknas inte med) anser 15 st. att detta är mest/bara naturligt för tjejer och 13 st. att detta är mest/bara naturligt för killar. $15-13=2$, och $2/28=0,07 \rightarrow$ skillnaden i övriga respondents svar är 7 %. Detta understiger 50 %, och sysslan hamnar i kolumn 3.

Tabell 1 visar vilka uppgifter/egenskaper som majoriteten av ungdomarna har klassat som mest naturligt att göra för antingen killar, tjejer eller båda könen. Högst upp (rad 1) ser vi den kategori/sysslor som en majoritet av ungdomarna klassat som mest eller bara naturlig för killar. Längst ner (rad 5) ser vi den kategori/syssla som en majoritet av ungdomarna klassat som mest naturlig för tjejer.

Enligt teorin så skulle uppgifterna/egenskaperna/sysslorna som operationaliserade könsuppdelningen och den maktordning som finns inbyggd i könsuppdelningen, se ut på följande vis:

Förväntade manssysslor	Förväntade kvinnosysslor	Manlig överordning
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lösa svåra matematikproblem</i> • <i>Byta däck på cykeln</i> • <i>Klippa gräset</i> • <i>Känna igen olika bilmärken</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ta hand om någon som är gammal eller sjuk</i> • <i>Passa småsyskon</i> • <i>Laga middag</i> • <i>Vara intresserad av kläder</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Vara statsminister</i> • <i>Vara chef för en känd dagstidning</i> • <i>Bestämna vad familjen skall göra på semestern</i> • <i>Försörja sin familj medan</i>

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Behärska sig när man är ledsen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Trösta någon som är ledsen.</i> 	<i>den andre är hemma</i>
---	--	---------------------------

Tabell 2. Frågor som operationaliserar genussystemet och den manliga överordningen.

Av resultaten går att utläsa att ungdomarna, genom att kategorisera sysslorna som naturliga för de olika könen, i mångt och mycket bekräftade de förväntade kategorierna. I Wernerssons studie från 1977 så klassades de praktiska aspekterna såsom att ”laga en trasig cykel” och ”klippa gräsmattan” som mest manliga. ”Laga mat och diska”, ”passa småsyskon” och ”vara intresserad av kläder och utseende” ansågs av ungdomarna i Wernerssons studie vara de som i högst utsträckning passade bäst för tjejer. Jag har inte använt exakt samma frågor som Wernersson, men just vad gäller dessa frågor kan vi konstatera att åtminstone sysslan ”vara intresserad av kläder”, ”byta däck på cykeln” och ”klippa gräsmattan” ännu anses vara starkt könsdifferentierade. ”Passa småsyskon” däremot verkar ha en mer neutral klang i min studie än vad den hade för 36 år sedan, eftersom nu en majoritet av ungdomarna klassar den som ”naturlig för båda”. Fyra av de fem förväntade tjejsysslorna ”ta hand om gammal”, ”passa småsyskon”, ”laga middag”, samt ”trösta ledsen” ansåg en majoritet av ungdomarna vara naturlig för båda att göra, men resterande ansåg detta var en kvinnosyssla. Fyra av de fem förväntade manssysslorna däremot anser en majoritet vara mest eller bara naturligt för killar. En sådan uppdelning både bekräftar och motsäger en förstärkning av uppdelningen mellan könen. I ljuset av de senaste decenniernas utveckling av jämställdheten i Sverige, skulle tendensen gå att tolkas så som att den tidigare en gång så traditionella kvinnorollen håller på att luckras upp, och att det nu är mer vanligt att även män hjälper till med barn, hem och hushåll. Att ungdomarna klassar de förväntade mansysslorna som fortfarande naturligt mest för män skulle kunna visa på att männen har börjat röra sig in på kvinnornas klassiska könsstereotypa områden men att kvinnorna inte har tillgång till männens domäner. En annan tolkning är att kvinnorollen (i ovan frågor) är mindre stereotyp än den manliga. En tredje rimlig förklaring är att båda könsrollerna förskjutits men att det endast märks på kvinnorollen i just den här enkäten.

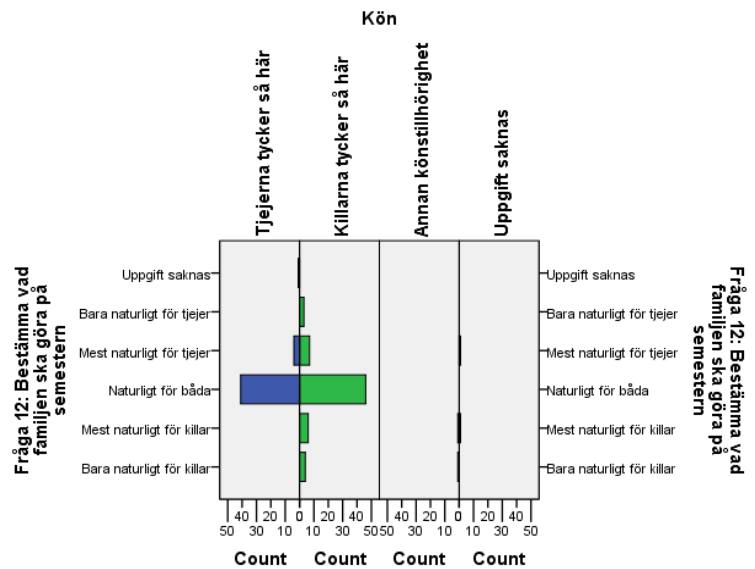
Det troliga resultatet vad gäller maktaspekterna (”besluta om semestern”, ”vara chefredaktör”, ”vara statsminister” eller ”arbeta medan den andre är hemma med barnen”) var att en majoritet av dessa fyra frågor skulle klassas som övervägande killsysslor. Ett positivt resultat för motståndarna till genussystemet är alltså att i 3 av 4 fall ansåg majoriteten av ungdomarna att sysslorna var ”naturlig för båda”. Det mest förvånande resultatet av dessa gäller frågan ”arbeta när den andre är hemma med barnen” där hela 23 av de 114 eleverna (2 svar saknas), d.v.s. 20 %, ansåg detta vara mest/bara naturligt för tjejer (se Bilaga 2, Tabell 3). I övrigt ansåg 53 elever (46 %) detta vara naturligt för båda och 38 elever (33 %) ansåg detta vara mest/bara naturligt för killar. Även om fler har klassat frågan som en killsyssla snarare än en tjejsyssla, är skillnaden mellan dem inte så stor som man kunde förvänta sig. Då kvinnor tidigare har ansetts vara predestinerade att stanna hemma med barnen medan mannen försörjer dem (Berminge 1977 s.83), visar resultatet på ett skifte i normerna som upprätthåller genussystemets på just den punkten. Ingen av maktaspekterna anses dock vara en övervägande tjejsyssla, vilket i viss mån ändå bekräftar att maktordningen ännu upprätthålls.

4.1.1 Hur skiljer sig attityderna till sysslorna åt, beroende på kön?

Vad gäller de *förväntade* kvinnosysslorna ("vara intresserad av kläder"- "hjälpa gammal eller sjuk") är det genomgående så att en högre procentandel killar tycker att dessa sysslor passar för *båda* könen, än vad procentandelen tjejerna anser. Andelsskillnaderna är dock väldigt små. Undantaget från tendensen är frågan "laga middag" där det omvända förhållandet råder. Vad gäller de fyra maktsysslorna så fortsätter detta omvända förhållande: i tre av fyra frågor är det en högre andel tjejer än killar som anser att sysslan är naturlig för båda könen, men då siffrorna är så pass låga att ett enda svar påverkar procenten väldigt mycket är det svårt att veta säkert. Undantaget här gäller frågan "vara statsminister", där hela 70 % (23 st. av 46 st.) av de tillfrågade tjejerna tycker detta är mest eller bara naturligt för killar och 30 % av tjejerna tyckte detta var naturligt för båda. Just denna fråga är anmärkningsvärd eftersom killarnas svar skiljer sig markant från tjejernas: 50 % av killarna (33 st.) ansåg statsministerjobbet vara mest naturligt för killar och 47 % tyckte "naturligt båda". Vad gäller "laga middag" så är det större skillnad på tjejer och killars åsikter i denna fråga än statsministerposten, men p.g.a. statsministerpostens tunga maktaspekt väljer jag att djupanalysera just statsministerfrågan vidare i slutet av stycket. Vad gäller de *förväntade* mansysslorna så kan ovan samband inte göras. Tvärtom är det så att i 3 av 5 fall är det en högre procentandel av killarna som anser att sysslan är naturlig för båda. (se Bilaga 2, Tabell 3). Eftersom sambandet vad gäller maktaspekterna och de förväntade tjejsysslorna var intressant valde jag att titta närmare på detta. Genom att jämföra killar och tjejer på de två olika skolorna i frågan vill jag se om denna attitydtrend bland tjejer och killar och de olika sysslorna är någotsånär pålitlig. Om resultaten skiljer sig markant, motbevisar det att påståendet att det skulle finnas ett samband. Resultaten är oavsett vad problematiska eftersom det låga underlaget gör att en enda respondent kan utgöra så mycket som 6 % av alla respondenter. Men en dylik jämförelse kan ändå ge en fingervisning om hur pass osäkert hela mitt underlag är. Resultatet (se Bilaga 2, tabell 4 och 5) visar följande: på skola 1 var elevunderlaget 15 tjejer respektive 39 killar. I tre av de fem förväntade kvinnosysslorna var det en högre procentandel killar som ansåg att sysslorna var likvärdiga för båda könen. På skola 2 bestod respondenterna av 31 tjejer och 27 killar. I två av de fem fallen syntes denna trend, i ett av fallen var det exakt jämna procent mellan killar och tjejer. Endast ett av trendfallen var gemensamt för skola 1 och två: det var i frågan "passa småsyskon". Jag bedömer att detta kullkastar den begynnande hypotesen om att killar i högre grad anser att tjejsysslorna var passande för båda könen. Jag gjorde en liknande prövning av maktaspekterna. Den här gången är bilden mer samstämmig. Skola 1 bekräftar bilden helt: i tre av fyra frågor tycker tjejerna i högre grad än killarna att sysslan är naturlig för båda, med undantag av statsministerfrågan. Resultaten från skola två ser nästan likadan ut, bortsett från chefredaktörsfrågan, där en högre andel killar än tjejer ansåg att denna post passade till båda.

Vad gäller variationer i åsikter mellan könen går det att konstatera att killarnas åsikter är mer spridda, differentierade eller om man så vill – extrema - angående vilka sysslor som är mer eller mindre naturliga att utföra för vem. En jämförelse av histogram -såsom histogrammet nedan- påvisar att killars mer varierade åsikter gäller för alla 14 frågor. Tjejer är mycket mer samstämmiga. Detta kan ses väldigt tydligt i histogrammet nedan som visar svaren på frågan om vem som ska bestämma vad familjen skall göra på semestern. En anledning till detta kan vara att det helt enkelt är färre tjejer som deltog i studien än killar, och att detta snedvrider resultatet. I övrigt så stämmer ovan iakttagelsen med både Wernerssons, Crouters och Galambos studier som påvisade att flickor i högre grad har jämställda åsikter än killar, d.v.s. drar mot alternativ såsom ”likvärdigt för båda”.

Histogram 1: Könsindelad statistik för frågan om det är mest naturligt för tjejer, killar eller båda att bestämma vad familjen ska göra på semestern



Om vi hypotetiskt skulle anta att mitt urval är gjort enligt slumpmässiga metoder, går det då att säkerställa ett samband mellan tjejers mer jämställda åsikter i vissa frågor? Det är dags att plocka fram den statistiska analysen. Jag har använt mig av den beroende variabeln ”kön” (binär) samt den oberoende variabeln ”naturligt” med en trestegsskala: ”naturlig mest/bara för killar” (kodas 0), ”naturlig för båda” (kodas 1) samt ”naturlig mest/bara för tjejer” (kodas 2). För den som har insikt i regressionsanalys kan det verka konstigt att använda kön som beroende variabel, men då den logistiska regressionsanalysen endast konstaterar i vilken grad variablerna samvarierar och inte vilken variabel som direkt *orsakar* effekten (orsakssamband), så låter sig detta göras (Körner och Wahlgren 2006, s.419). Då jag var särskilt intresserad av statsministerfrågan, körde jag data för den i SPSS. I analysen fick statsministerposten en signifikansnivå på 0,029, vilket innebär statistisk signifikans på 5 % -nivån. Detta är mycket positivt ur analysbemärkelse eftersom det betyder att den oberoende variabelns effekt på den beroende variabeln med 95 % sannolikhet *inte* är orsakad av slumpmässig variation i datamaterialet. Det som är intressant att ta reda på härnäst är variablernas effekt gentemot varandra. Effekten, eller oddskvoten i detta fall, går att utläsa som $\text{Exp}(B)$ i tabellen ”Variables in the Equation” (se Bilaga 2, Regressionstabell 1b). Oddskvoten i statsministerfrågan är 2,334. Detta betyder att för varje steg vi går på skalan ”naturlig”, exempelvis från den som kryssat i ”naturligt båda” till steget ”naturligt mest för tjejer”, så fördubblas oddset (oddset ökar med 133,4 %) för händelsen att den som tycker detta är en kille. Det är denna effekt som är statistiskt säkerställd. För den

som föredrar detta uttryckt i sannolikheter är det bara att titta på procentsatserna i tabell 3, nämligen att 70 % av tjejerna och 50 % av killarna anser att statsministerposten är mer naturligt för killar. Det går vidare att räkna ut att hur stor sannolikhet det är att av de som kryssat i ”mest naturligt för tjejer att laga middag” är en kille, ser ut så här:

$$\text{Sannolikhet} = 1 / (1 + e^{-(\text{intercept} + B\text{-koefficient} * \text{oberoende variabel})})$$

I mitt fall ser modellen ut så här: $P = 1 / (1 + e^{-(0,12 + 0,848 * \text{variabeln})})$ (se Bilaga 2, Regressionstabell 1b). Svaret 0,5299 ska tolkas som att av de som kryssat i rutan ”mest naturligt för killar att vara statsminister” så är sannolikheten 53 % att det är en kille som svarat. På liknande vis kan man räkna ut sannolikheten att en kille/tjej har kryssat i rutorna ”lika naturligt för båda” och ”bara naturligt för tjejer att laga middag” (% respektive för killar). För att den här prediktionen ovan ska vara meningsfull krävs att den övriga populationen har samma snedfördelning av killar vs tjejer som mitt urval har: 41 % tjejer/59 % killar. Eftersom jag inte har kunskap om min övriga population med avseende på kön, finns det en liten sannolikhet att modellen skulle fungera, även om detta inte är troligt. Talet om odds och sannolikheter faller därmed lite platt. Därför ska jag se om jag på annat vis kan öka chanserna att bekräfta att åtminstone de de procentuella skillnaderna i attitydskillnader mellan killar och tjejer i den här frågan, skulle kunna stämma ur trendsynpunkt.

Genom att återigen jämföra killar och tjejer på de två olika skolorna i frågan vill jag se om denna attitydtrend bland tjejer och killar i statsministerfrågan är någotsånär pålitlig. Efter en sammanställning (se Tabell 6 och Tabell 7 i bilagorna) av det lilla och därmed osäkra materialet, går det att konstatera att min analys inte har motbevisats utan ännu har stöd. Både på skola 1 och skola 2 tycker en större andel tjejer än killar att det är mer naturligt att killar är statsminister. Hur ska detta förstås? Här ska vi se till frågans utformning. Vad som är mest naturligt eller inte, säger i vårt fall ingenting om vad respondenterna tycker är *önskvärt*. Vad som är naturligt och vad som är önskvärt kan naturligtvis sammanfalla för vissa respondenter, men det går inte att dra den generella slutsatsen. Min tolkning av tjejernas svar är att de i högre grad än killar igenkänner svårigheterna för tjejer att bli statsminister. Vad som är ”naturligt” kan i en bred kontext tolkas som vad män och kvinnor faktiskt *gör* och inte i samhället. Vad gäller genussystemet och särhållningen, motsäger resultatet i just denna fråga tendenserna som vi såg i stycket ovan, nämligen att tjejer har mindre extrema åsikter angående genussystemet än killar. I detta fall är det precis tvärt om. Detta skulle kunna bero på att frågans inneboende maktaspekt gör att tjejer ser statsministerämbetet som mer ouppnåelig för kvinnor.

4.2 I vilken utsträckning tror ungdomar att genussystemet biologiskt skapat, snarare än socialt konstruerat?

Särhållningen mellan könen legitimeras av biologiska faktorer som tillstår att män och kvinnor har inherent olik egenskaper och beteenden. I en närmare granskning av

resultaten försöker jag utröna huruvida det finns en skillnad mellan de som tror på biologi och de som tror på uppväxt (Se Bilaga 2, Tabell 8). För att få bort de lägsta väldigt missvisande procentsiffrorna (ex. där 1 elev =100%) har jag uteslutit alla antal svar med lägre svarsfrekvens än 5 eller likvärdigt med 5. Denna gräns har jag valt utifrån ett kapitel om spridningsmått, som säger att en sambandsanalys ska ifrågasättas om någon av variablerna har ett värde under 5 (Eliasson 2006, s.96) .

Vid första anblick går det inte att säga huruvida fler personer som tror att tjejer är mer naturlig till en uppgift än killar, i högre grad tror på biologi eller ej. Däremot så utkristalliserar sig följande mönster: I 10 av de 14 frågorna, är det så att av de som kryssat i ”naturligt för båda” i *högre* grad har kryssat i ”beror mest på mest uppväxt” än vad övriga har gjort. Med andra ord kan vi se tendensen att de som tror att en kille eller tjej är er naturlig att utföra en syssla, i högre grad tror på biologi än de som kryssat ”båda”. Skillnaden är dock i många fall marginell. Det är ändå fortfarande så att majoriteten ungdomar överlag tror att uppväxt spelar mest roll för vad är naturligt att göra för vem. Uppställt som i tabellen ovan, fast med alla 14 frågor, finns det $14 \cdot 3 = 42$ möjligheter att få svaret ”mest biologi/uppväxt”. 10 st. av dessa går bort p.g.a. få respondenter kryssat i detta. I 27 av dessa 32 fall tror över 50 % av svarsgruppen på *uppväxt*, i 3 fall tror majoriteten inom en viss grupp på biologi. I två fall är det exakt lika, 50/50. De tre fall där en majoritet av respondenterna för ett specifikt svar tror på biologi är: ”att tjejer arbetar när den andre är hemma med barnen (52 % valde biologi)”, att killar löser matteuppgift (60 %), ”att killar är statsminister (60 %)”. De som var exakt lika ur andelssynpunkt var ”att killar arbetar när den andre är hemma med barnen” samt ”att killar klipper gräsmattan” (50 %). .

Resultaten visar alltså att majoriteten av ungdomarna, i majoriteten av frågorna har förkastat denna uppdelning av könen som naturlig. Attityden att båda könen är lika naturlig för en syssla gäller i hög grad även flera av maktordningsfrågorna. Svaren om vem som är naturlig för vad påvisar i mångt och mycket att de anser att båda könen är lämpliga för vissa uppgifter. I mina ögon finns det dock ett undantag som återigen sticker ut extra. Det är frågan ”vara statsminister”. Majoriteten av alla 116 ungdomar tyckte som vi såg i föregående stycke att den posten är mest eller bara naturlig för killar. Räknar man bort två personer i bortfall, så tror 57 % av dessa (65 stycken) ungdomar att killar är mest naturliga att vara statsminister, p.g.a. biologiska skäl. Med tanke på uppgiftens inneboende maktstatus, är resultatet fortsatt värt att titta närmre på. Detta gör jag i slutet av nästa stycke, då jag vill få med könsaspekten också.

4.2.1 Hur skiljer sig attityderna till biologi/uppväxt åt, beroende på kön?

För att svara på frågan har jag tagit ut alla med åsikter som bekräftar könets särhållning (d.v.s. de som svarat ”mest naturligt för killar eller tjejer”) och gjort en sammanställning (se Bilaga 2, Tabell 9 och Tabell 10) över vad de svarat på biologi/uppväxt-frågan. Resultatet är följande: Bland tjejerna går att se en svag trend. Av de tjejer (över 5 respondenter) som tycker att en uppgift är mest naturligt för tjejer tror mellan 22-33% att detta beror på biologi. Vad gäller killarnas (över 5 respondenter) åsikter om vad som är mest naturligt att göra för killar så ligger andelen tjejer som tror på biologi på mellan 25-72 % . Detta skulle kunna tolkas som att tjejer i högre grad anser att

killsysslor är biologiskt betingade än tjejsysslor, men eftersom killsysslorna i undersökningen är fler, skulle effekten lika gärna kunna bero på detta. Frågornas art spelar förstås också in. Bland killarna (fler än 5 stycken) går det inte att se en sådan trend som hos tjejerna. Av de killar som tycker en uppgift är mest naturligt för tjejer tror mellan 31-57% att detta beror på biologi. Av de killar som tycker en uppgift är mer naturlig för tjejer tror mellan 27-50 % att detta beror på biologi. Uppgifterna är således inte särskilt entydiga. Svaren om biologi dock verkar följa samma mönster som åsikterna angående vad som är naturligt för vem. Tjejerna är fortfarande mindre spridda i sina svar, mer samstämmiga, medan killarna är mer spretiga, differentierade. I övrigt är det svårt att utröna huruvida det verkligen finns en skillnad mellan killar och tjejer vad gäller tron på biologi visavi uppväxt. Vad gäller statsministerposten så sticker den ut ännu mer än i föregående avsnitt. Siffrorna visar att 70 % av alla tjejer anser att statsministerposten är mest/bara naturlig för killar och att 72 % av dessa tycker att biologi styr. Detta kan jämföras med killarna där 50 % av killarna anser att posten är mest/bara naturlig för killar, och av dessa tror endast 36 % att detta beror på biologi.

Nu tänker jag bearbeta materialet med regressionsanalysen. Som beroende variabel har jag använt "mest biologi"/"mest uppväxt", och kön "kille"/"tjej" som oberoende variabel. Analysen visar att av alla frågor så var två stycken statistiskt signifikanta: "vara statsminister" och "klippa gräset". Klippa gräs har signifikansnivå på 0,014 och statsministerposten utmärker sig med en signifikansnivå på 0,004. Detta innebär att det med 99.96 %-ig säkerhet går att säkerställa att tjejer i högre grad än killar tror att biologiska faktorer styr vem som naturligt passar att vara statsminister, antaget att urvalet varit slumpmässigt. Ur statistisk synvinkel är det ett bra resultat, ur innebördsmässig synvinkel anmärkningsvärt.

Hur stor är då effekten mellan variablerna? Regressionsanalysen ger följande resultat: Oddskvoten är i detta fall 3,250 vilket innebär att oddset för att en tjej tycker att statsministerposten är biologiskt styrd i jämfört med killar, är mer än tredubbelt så mycket än för en kille. Killarnas odds är grovt avrundat 0,62 och tjejernas är 2,03. För den som föredrar sannolikheter istället för oddstermer kan vi översätta detta med att ca 67 % av tjejerna som svarat på frågan ($30/45 = 0,67$) anser att posten är biologiskt betingad, jämfört med 38 % ($24/63 = 0,38$) av killarna.

Det jag gjort ovan, säger ingenting om oddsen eller sannolikheterna för att en tjej eller kille som tycker att statsministerposten är naturligt mest för killar, även tycker detta beror på biologi. Detta går däremot att utläsa i av tabell 5: att av de 32 st. tjejer som anser att posten är mest naturlig för killar, så tycker hela 72 % (23 st.) att detta är biologiskt betingat. Av de 33 st. killar som tycker att statsministerposten är mest naturligt för killar, tycker 35 % av dessa att detta beror mer på biologi än på uppväxt. Sannolikheten för att en tjej tror på att statsministerposten är naturlig för killar och att detta är biologiskt betingat blir således 50 % ($32/46 * 23/32 = 0,499$). För killar är motsvarande siffra ($33/66 * 12/33 = 0,188$ eller $33/66 * 14/33 = 0,215$) 19 % eller 22 % (osäkert p.g.a. bortfall).

Genom att återigen sammanställa tabeller för skolorna (se Bilaga 2, Tabell 11 och Tabell 12) vill jag kontrollera attityderna till statsministerposten.

Av de tjejer som tycker att statsministerposten är mest naturlig för killar, tycker en majoritet av tjejerna på båda skolorna att detta beror på biologi. Av de tjejer som kryssat

”naturligt för båda” tror också en majoritet att detta beror på biologi, men i *lägre grad* än tjejerna som kryssat ”mest naturligt för killar”. Av de killar som tycker att statsministerposten är mest naturlig för killar, är sambandet tvärtom: majoriteten killar som kryssat ”mest naturligt för killar” detta tror på uppväxt. Dessa killar tror på uppväxt i högre grad än de killar som kryssat ”naturligt för båda”. Detta stödjer alltså att sambandet ovan skulle vara riktigt.

Vad påvisar då detta? Att tjejer utöver att tycka att statsministerposten är mest naturlig för killar, även tycker detta är biologiskt deterministiskt? Nej, inte riktigt. Eleverna fick nämligen också svara på en fråga om huruvida ett beteende som beror på biologi går att förändra eller ej. 93 % av de tjejer som svarade på frågan tyckte att det kanske eller absolut gick att förändra. Liknande procentsats för killarna är 80 %. Sålunda är biologi inte likvärdigt med en oföränderlig determinism för varken tjejernas eller killarnas del. Frågan om föränderlighet gällde nu visserligen ett ”ilsket beteende” och är således inte riktigt samma sak som att ifall biologiskt grundade ledaregenskaper (såsom statsminister) också skulle vara föränderligt, men det påvisar ändå någon slags bedömning av ungdomarnas övergripande inställning. Vad som föranleder tjejernas höga biologiska tro i just statsministerfrågan har jag faktiskt svårt att svara på, men det är möjligt att maktaspekten kan spela en roll även här.

4.3 Förslag på vidare forskning

Det vore intressant att utforska samma frågeställning vidare, i synnerhet statsministerfrågan. En sådan studie skulle dock behöva med fördjupad teoribearbetning och en mer kvalitativ approach för att utveckla ämnet djupare. Också skulle jag föreslå en grundlig sammanställning av vad genusbegreppet egentligen innebär eller snarare hur det används, då jag i mina teorifördjupningar fann att vissa forskare använder begreppet i en rad olika och ibland motstridiga betydelser.

5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis går det att säga att ungdomarna i min studie har genomgående ganska jämställda attityder, i den bemärkelsen att en majoritet tycker att 9 av de 14 sysslorna passar bäst för båda könen. Det går däremot att se tydliga tendenser att vissa klassiskt könsstereotypa sysslor/aspekter såsom att klippa gräsmattan eller vara intresserad av kläder, fortsätter klassas som typiskt könsstereotypa. Däremot har de flera tjejsysslor blivit mer könsneutrala om man jämför med för 30 år sedan, medan de klassiska manliga i högre grad håller sig oförändrade. För genussystemet innebär detta att könets särhållande delvis har luckrats upp över tid, åtminstone vad gäller kvinnosysslorna. Vad gäller maktsysslorna i den här studien, bekräftas den bild som tidigare forskning givit, nämligen att tjejer i högre grad än killar anser att uppgifterna passar till båda. Inget sådant samband kan ses vad gäller de förväntade mans- och kvinnosysslorna.

Vad gäller attityden till huruvida biologi eller uppväxt ligger till grund för dagens könsroller, kan konstateras att det är ganska få ungdomar som tror att typiskt ”naturliga” kvinno- och manssysslor faktiskt är biologiskt betingat. Majoriteten av ungdomarna anser att vad som är naturligt att göra för vem, i de flesta fallen beror på uppväxt. För motståndarna till genussystemet är detta ett glädjande resultat och resultatet visar på ytterligare ett tydligt på ett åsiktskifte gentemot historien. Ungdomarna har bekräftat genussystemet i den bemärkelsen att de igenkänner könets uppdelning via de klassiska könsrollerna. Däremot så förkastar min studie stora delar av den grund som teorin om könets särhållande bygger på. Då biologiska argument varit avhängigt till att hålla kvinnan på plats i köket, kan vi nu se att sådana argument har ganska liten plats hos ungdomarna. Mina resultat stärker således den trend som ses i västvärlden idag, nämligen att vi går mot ett mer jämlikt samhälle där sociala faktorer såsom omgivning tillskrivs en större roll i hemmet och politiken.

Utifrån materialet kan vi även säga att det finns en noterbar skillnad mellan killar och tjejers inställning till statsministerposten och huruvida detta styrs av biologi eller uppväxt. Vad gäller sannolikheten att attityden till vem som är naturlig till vad, är styrt av biologiska faktorer, finns inget säkerställt samband på. Utifrån materialet, går därmed inte att säga huruvida ungdomar tycker att vem som är naturlig till vad styrs av biologi eller uppväxt.

Tills sist vill jag avsluta med ett citat från den femtonåring som på frågan ifall ett beteende som beror på biologiska orsaker går att förändra gjorde ett tillägg som värmer mig i hjärtat. Efter ett kryssat i rutan på ”Jag tror att det går att förändra” går att läsa tillägget ”Jag VET! allt funkar med stark vilja”.

6 Referenser

- Berminge, Kerstin (1993). *Biologin som vapen mot kvinnan: en vetenskapsteoretisk analys av hur etologi och biologi används för att legitimera kvinnoförtryck och*
- Beltz, Adriane, Berenbaum Sheri och Judith Owen Blakemore (2011). *A role for biology in gender-related behavior.* [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.boundless.com/sociology/understanding-gender-stratification-and-inequality/gender-and-socialization/the-social-construction-of-gender/>
Hämtdatum:2013-11-01
- Council of Europe (2011). *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence.* [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20English.pdf> Hämtdatum: 2013-11-26
- Crouter, Ann och Shawn Whiteman (2007). *Development of Gender Attitude Traditionality Across Middle Childhood and Adolescence.* [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://archives.evergreen.edu/webpages/curricular/2007-2008/psychologyofgender/files/psychologyofgender/Gender%20Traditionality%20of%20Kids.pdf> Hämtdatum: 2013-10-10
- Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2003). *Statistisk verktygslåda: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder.* Stockholm: Studentlitteratur
- Eliasson, Annika (2006). *Kvantitativ metod från början.* Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad.* 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Galambos Nancy, Almeida, David och Anne Petersen. (1990) *Masculinity, femininity, and sex role attitudes in early adolescence: exploring gender intensification.* Child Development, 61, s 1905-1914.
- Hankins, Jennifer 2013. Anställd på stadsdelsförvaltning i Göteborg. Mailkonversation 2013-12-19.
- Hudson, Valerie M. (2012). *Sex and world peace.* New York: Columbia University Press
- Hirdman, Yvonne (1988). Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift.* 1988:3 s. 49-63
- Jamstall.nu = Jämställ.nus webbplats. Genussystem. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://jamstall.nu/vad/genussystem/> Hämtdatum: 2014-01-06
- Josefson, Helena (2005). *Genus - hur påverkar det dig?* 1. uppl. Stockholm: Natur och kultur
- Kättström, Per (red.) (1991). *Flickor och pojkar: om verkliga och överkliga skillnader.* Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, Univ.
- Nationella sekretariatet för genusforskning = Nationella sekretariatet för genusforsknings webbplats. Genusforskningens terminologi. [Elektronisk].

- Tillgänglig:http://www.genus.se/meromgenus/ordlista/#k_nsmaktsordning_k_nsmaktsystem Hämtdatum: 2014-01-02
- Olga Grakovski 2013. Socionom på stadsdelsförvaltningen i Göteborg. Mailkonversation 2013-10-02.
- Penner, Andrew (2008) *Gender Differences in Extreme Mathematical Achievement: An International Perspective on Biological and Social Factors*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.socsci.uci.edu/~penner/media/2008_ssr.pdf Hämtdatum:2013-10-02
- SCB= Statistiska Centralbyråns webbplats. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-omrade/Arbetsmarknad/Sysselsattning-forvarvsarbete-och-arbetstider/Yrkesregistret-med-yrkesstatistik/59064/2011A01X/20-vanligaste-yrkena-for-kvinnor/ Hämtdatum: 2013-11-12
- Siris = Skolverkets webbplats. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=Siris:1:0> Hämtdatum:2014-01-06.
- SPSS-akuten = Spss-akutens webbplats. Logistisk regressionsanalys. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://spssakuten.wordpress.com/2010/01/20/regressionstabeller/> Hämtdatum: 2013-10-15
- SOU 2009:64. *Flickor och pojkar I skolan – hur jämställt är det?* [Elektronisk] Tillgänglig:<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/94/34/1994d30d.pdf> Hämtdatum: 2014-01-04.
- SOU 2005:66. Makt att forma samhället och sitt eget liv. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/79/15/f31c34cf.pdf> Hämtdatum: 2013-12-19
- Svaleryd, 2003. Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtdatum: 2013-11-10
- Wernersson, Inga (1977). *Könsdifferentiering i grundskolan*. Diss. Göteborg : Univ.

Bilaga 1: Enkäten

Synen på skillnader mellan killar och tjejer

Göteborg HT 2013

Det är viktigt för mig/oss att veta hur ungdomar tycker och tänker om frågor som berör olika skillnader mellan tjejer och killar, olika vardagliga sysslor och jämställdhet.

Det är därför viktigt att du besvarar denna enkät!

Undersökningen kommer ligga till grund för en kandidatuppsats vid Lunds universitet samt eventuellt ingå som en del av ett större jämställdhetsprojekt som bedrivs just nu i stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo. Dina svar kommer att hjälpa till med att öka förståelsen för orsaker och attityder kring tjejer och killars olika könsroller.

Studien är utformad av Malin Hallman, student vid Statsvetenskapliga Institutionen på Lunds universitet och är ett samarbete med projektgruppen Frölunda Future som tillhör stadsdelsförvaltningen Askim-Frölunda-Högsbo.

Det är *frivilligt* att fylla i enkäten. Om det är frågor du inte kan svara på så hoppa över dem.

OBS! Eftersom du är totalt *anonym* så ska du *inte* skriva namn på enkäten. Det innebär att ingen kommer veta att det är just du som har fyllt i enkäten.

LYCKA TILL MED ATT BESVARA ENKÄTEN!

Malin Hallman och Frölunda Future

1.Är du...

- Tjej Kille Annan könstillhörighet

2.Var är du född?

- Sverige Annat land (skriv vilket): _____

3.Var är din mamma född?

- Sverige Annat land (skriv vilket): _____

4.Var är din pappa född?

- Sverige Annat land (skriv vilket): _____

5.Vilken är din mammas högsta utbildning?

Välj endast ett alternativ! Om du är osäker kan du skriva det du tror.

- Ingen
 Grundskola
 Gymnasium
 Högskola eller universitet
 Vet ej

7.Vad gör din mamma?

Om hon gör mer än en sak kan du välja flera alternativ!

- Arbetar med _____
 Studerar
 Arbetslös
 Arbetar inte utan är _____

9.Hur religiöst troende tycker du att din mamma är?

Välj endast ett alternativ!

- Inte alls
 Ganska lite
 Ganska mycket
 Mycket

6.Vilken är din pappas högsta utbildning?

Välj endast ett alternativ! Om du är osäker kan du skriva det du tror.

- Ingen
 Grundskola
 Gymnasium
 Högskola eller universitet
 Vet ej

8.Vad gör din pappa?

Om hon gör mer än en sak kan du välja flera alternativ!

- Arbetar med _____
 Studerar
 Arbetslös
 Arbetar inte utan är _____

10.Hur religiöst troende tycker du att din pappa är?

Välj endast ett alternativ!

- Inte alls
 Ganska lite
 Ganska mycket
 Mycket

11.Om dina föräldrar är religiöst troende vilken religion tillhör de? Om dina föräldrar har olika tro kan du välja flera alternativ!

- Buddhism
 Hinduism
 Islam
 Judendom
 Kristendom
 Annat (skriv vad) _____

12. Vad tycker du är mest naturligt: att en kille eller en tjej gör sakerna som står i tabellen? Det finns inga svar som är rätt eller fel och om du är osäker så kan du gissa.

	Bara naturligt för killar	Mest naturligt för killar	Naturligt för båda	Mest naturligt för tjejer	Bara naturligt för tjejer	... passar bra biologiskt för det <small>(d.v.s. har vissa hormoner och gener som gör det naturligt)</small>	...passar bra biologiskt för det, men att uppväxt kanske spelar lite roll	...har lärt sig detta under uppväxten, men att biologi kanske spelar lite roll	... har lärt sig detta under uppväxten
Trösta någon som är ledsen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Känna igen olika bilmärken	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Behärska sig och låta bli att visa om man är ledsen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Slå tillbaka när man blir slagen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Klippa gräset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Vara intresserad av kläder	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Anders och Sahar är två 15-åringar som inte känner varandra och som båda två ofta är arga och slåss ofta.

16. En läkare säger att Sahars och Anders ilska *bara* beror på *gener och hormoner* (biologiska orsaker). Går det då att få Anders och Sahar att slåss mindre eller går detta inte att förändra? Jag tror att....

- det går att förändra det kanske går att förändra
 det inte går att förändra det kanske inte går att förändra

17. Läkaren säger nu istället att Sahars och Anders ilska *bara* beror på *hur de växt upp och hur omgivningen har behandlat dem*. Går det nu att få Anders och Sahar att de slåss mindre eller går det inte att förändra? Jag tror att....

- det går att förändra det kanske går att förändra

13. Varför tycker du den här saken är mest naturlig att göra för killen/tjejen/båda? För att han/hon/de...

- det inte går att förändra det kanske inte går att förändra

Att killar och tjejer ska ha lika stor möjlighet att påverka sitt eget liv tycker jag är...

- viktigt ganska viktigt
 ganska oviktigt inte viktigt alls

18. Hur mycket bryr du dig om just nu ifall killar eller tjejer har olika möjligheter att påverka sitt eget liv?

- viktigt ganska viktigt
 ganska oviktigt inte viktigt alls

Tack för att du tog dig tid att fylla i enkäten!

Bilaga 2: Tabeller och diagram

Tabell 3. Attityder till vad som är naturligt för vem.

Underlaget utgörs av 46 tjejer och 66 killar. För tabell med svar från ”övrigt kön” se bilagor. (1) resp. (2) betyder att en resp. två respondenter inte svarat på frågan. *En avrundning uppåt gör att den totala procentsumman blir över 100

Sammantaget tycker ungdomarna så här. 116 respondenter.	Antal och andel tjejer som anser uppgiften till vänster är mest naturliga att göra för:			Antal och andel killar som anser att uppgiften till vänster är mest naturlig att göra för:		
	Tjejer	Båda	Killar	Tjejer	Båda	Killar
Uppgift/syssla						
Vara intresserad av kläder	26=56%	43%	-	33=50%	32=48%	1=2%
Trösta ledsen (1)	23=50%	23=50%	-	23=35%	42=64%	-
Laga middag	9=20%	37=80%	-	23=35%*	42=64%*	1=2%*
Passa småsyskon (1)	13=28%	33=72%	-	16=24%	48=73%	1=2%
Hjälpa gammal	10=22%	36=78%	-	9=14%	54=82%	2=3%
Lösa matematikproblem	1=2%	42=91%	3=7%	6=9%	48=74%	11=17%
Klippa gräs (1)	-	18=39%	28=61%	2=3%	28=42%	35=53%
Byta däck	-	12=26%	34=74%	-	23=35%	42=64%
Behärska ledsnad (1)	-	22=48%	24=52%	5=8%	21=32%	39=59%
Bilmärken (1)	-	8=17%	38=83%	1=2%	8=12%	56=85%
Bestämma semestern (1)	4=9%	41=89%	-	10=15%	46=70%	10=15%
Vara chefredaktör	4=9%	34=74%	8=17%	3=5%	48=73%	15=23%
Arbeta när den andre är hemma (2)	9=20%	24=52%	13=28%	12=18%	28=42%	24=36%
Vara statsminister	-	14=30%	32=70%	2=3%	31=47%	33=50%

Tabell 4. Attityder till olika sysslor på skola 1. Läses som tabell 6.*Avrundning uppåt gör att den totala summan procent överstiger 100.

Uppgift/syssla	15 tjejer. Antal och andel tjejer som anser aspekten/sysslan är mest naturlig för:			39 killar. Antal och andel killar som aspekten/sysslan är mest naturlig för:		
	Nat. för tjejer	Nat. för båda	Nat. för killar	Nat för tjejer	Nat för båda	Nat. för killar
Intresserad av kläder	10=67%	5=33%	-	19=49%*	19=49%*	1=3%*
Ta hand om gammal	3=20%	12=80%	-	6=15%	30=76%	3=8%
Middag	4=36%	11=73%	-	13=33%	25=64%	1=3%
Trösta ledsn	10=67%	5=33%	-	12=31%	27=69%	-
Passa syskon	5=33%	10=67%	-	10=26%	28=72%	1=3%
Stataminister	-	5=33%	10=67%	2=5%	19=49%	18=46%
Redaktörschef	1=7%*	13=87%*	1=7%*	2=5%	27=69%	10=26%
Bestämna semester	2=13%	12=80%	- (1)	5=13%	25=64%	9=23%
Arbeta	3=20%	8=53%	4=27%	7=18%	8=22%	4=10%
						(1)

Tabell 5. Attityder till olika sysslor på skola 2. Läses som tabell 6.*Avrundning uppåt gör att den totala summan procent överstiger 100.

Uppgift/syssla	31 tjejer. Antal och andel tjejer som anser aspekten/sysslan är mest naturlig för:			27 killar. Antal och andel killar som aspekten/sysslan är mest naturlig för:		
	Nat. för tjejer	Nat. för båda	Nat. för killar	Nat för tjejer	Nat för båda	Nat. för killar
Intresserad av kläder	16=52%	15=48%	-	14=54%	12=46%	- (1)
Ta hand om gammal	7=23%	24=77%	-	3=11%	24=89%	-
Middag	5=16%	26=84%	-	10=32%	17=63%	-
Trösta ledsn	13=42%	18=58%	-	11=42%	15=58%	- (1)
Passa syskon	8=26%	23=74%	-	6=23%	20=77%	-(1)
Stataminister	-	9=29%	22=71%	-	12=44%	15=56%
Redaktörschef	3=10%	21=68%	7=23%	1=4%	21=78%	5=19%
Bestämna semester	2=7%	29=93%	-	5=19%	21=78%	1=4%
Arbeta	6=19%	16=52%	9=29%	6=22%	7=26%	14=52%

Regressionstabell 1a: Statsminister – naturligt. Classification Table.

Classification Table^a

Observed			Predicted		
			Kön		Percentage Correct
			Tjejerna tycker så här	Killarna tycker så här	
Step 1	Kön	Tjejerna tycker så här	0	46	,0
		Killarna tycker så här	0	66	100,0
Overall Percentage					58,9

a. The cut value is ,500

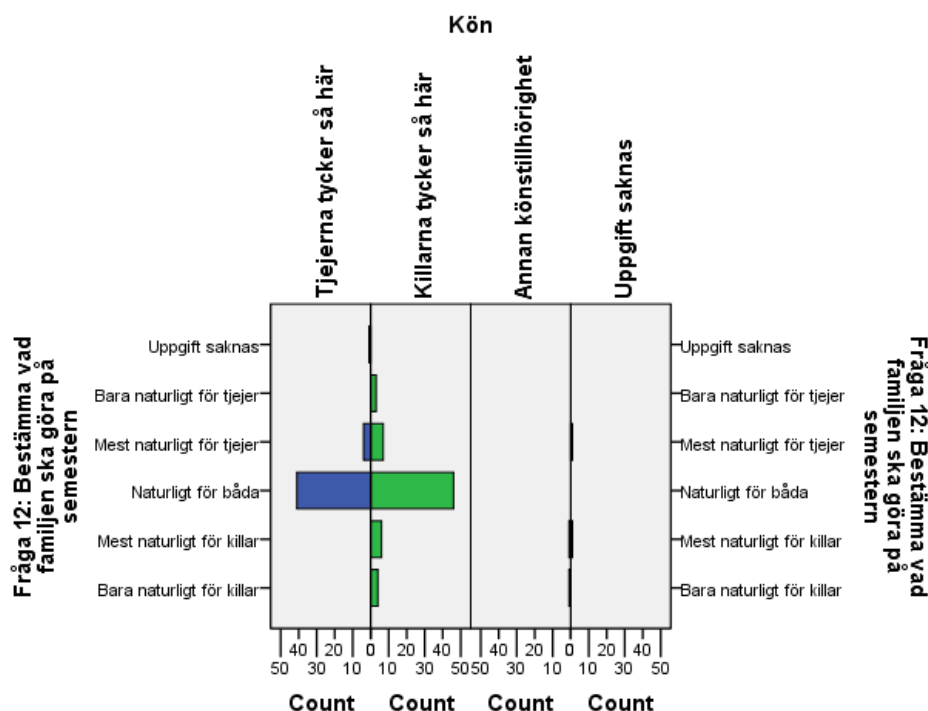
Regressionstabell 1b: Statsminister - naturligt. Variables in Equation.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Dum_statsminister_3_steg	,848	,388	4,772	1	,029	2,334
	Constant	,012	,246	,002	1	,962	1,012

a. Variable(s) entered on step 1: Dum_statsminister_3_steg.

Histogram 1: Könsindelad statistik för frågan om det är mest naturligt för tjejer, killar eller båda att bestämma vad familjen ska göra på semestern. Count = antal respondenter.



Tabell 6: Elevernas åsikter om vad som är naturligt för vem på skola 1. Tabellen utläses så som tabell 3 resp. Tabell 6.

Skola 1 57 Elever (3)	15 tjejer. Antal och andel tjejer som anser att vara statsminister är mest naturligt för:			39 killar. Antal och andel killar som anser att vara statsminister är mest naturligt för:		
Uppgift/syssla	Tjejer	Båda	Killar	Tjejer	Båda	Killar
Vara statsminister	-	5=33%	10=67%	2=5%	19=49%	18=46%

Tabell 7: Elevernas åsikter om vad som är naturligt för vem på skola 2. Tabellen utläses så som tabell 3 resp. Tabell 6.

Skola 2 59 Elever (3)	31 tjejer. Antal och andel tjejer som anser att vara statsminister är mest naturligt för:			27 killar. Antal och andel killar som anser att vara statsminister är mest naturligt för:		
Uppgift/syssla	Tjejer	Båda	Killar	Tjejer	Båda	Killar
Vara statsminister	-	9=29%	22=71%	-	12=44%	15=56%

Tabell 8. Ungdomars åsikter till om en syssla som är naturlig för killar/tjejer styrs av biologi eller uppväxt.

Tabellen utläses så här: 23=40% (4) betyder att 23 ungdomar svarade att biologi styr, vilket utgör 40% av 61 respondenter. Parentesen (1) visar det interna bortfallet på denna fråga är 1 st. elever. Procenten är uträknade utifrån *de som svarat på alla frågor*. Ex: 67 elever tycker statsministerposten är mest naturlig för killar. Biologifrågan har 2 bortfall. 67-2 = 65 vilket ger att 37/65=57% av de 65 eleverna tror på biologi.

Uppgift/syssla	Bara/mest naturligt för tjejer antal st.	Av dessa tror så här många att biologi styr	Naturligt för båda antal st.	Av dessa tror så här många att biologi styr	Bara/mest naturligt för killar antal st.	Av dessa tror så här många att biologi styr
Sammantaget tycker ungdomarna så här. 116 st.						
Bry sig om kläder	61	23=40% (4)	53	35% (1)	1	1=100%
Trösta ledsen (1)	47	20=43% (1)	67	29=44% (2)	1	1=100%
Passa småsyskon (1)	32	11=34%	82	23=29% (3)	1	0=0%
Laga middag	35	7=21% (1)	80	14=18% (3)	1	1=100%
Hjälpa gammal	21	5=25% (1)	92	32=37% (5)	3	33%
Lösa matematikproblem	7	2=29%	93	26=30% (5)	16	8=53% (1)
Klippa gräs (1)	2	1=50%	48	13=28% (2)	65	31=50% (3)

Byta däck	1	0=0%	35	13=37%	80	29=38% (3)
Behärnska ledsnad (1)	5	4=80%	44	14=34% (3)	66	30=48% (3)
Bilmärken (1)	1	1=100%	17	6=38% (1)	97	33=35% (3)
Bestämna semestern (1)	15	6=46% (2)	87	26=32% (6)	13	6=46%
Vara chefredaktör	8	3=43% (1)	83	29=39% (6)	25	9=36%
Arbeta när den andre är hemma (2)	23	12=52% (1)	53	17=33% (2)	38	18=50% (2)
Vara statsminister	2	1=50%	47	18=40% (2)	67	37=57% (2)

Tabell 9. Tjejers åsikter till om en syssla som är naturlig för killar/tjejer styrs av biologi eller uppväxt. Tabellen utläses som tabell 3.

Uppgifter/sysslor	Bara /mest naturligt för tjejer	Av dessa tror så här många att mest biologi styr detta	Bara eller mest naturligt för killar	Av dessa tror så här stor många att mest biologi styr detta
Tjejerna tycker så här. 46 st.				
Vara intresserad av kläder	26=56%	8=31%	-	-
Trösta ledsen	23=50%	6=26%	-	-
Passa småsyskon	13=28%	4=31%	-	-
Hjälpa gammal eller sjuk	10=22%	3=30%	-	-
Laga middag	9=20%	2=22%	-	-
Klippa gräs	-	-	28=61%	9=32%
Byta däck	-	-	34=74%	12=35%
Behärnska ledsnad	-	-	24=52%	6=25%
Bilmärken	-	-	38=83%	12=32%
Arbeta när den andre är hemma	9=20%	3=33%	13=28%	8=62%
Bestämna semestern	4=9%	2=50%	-	-
Vara chefredaktör	4=9%	1=25%	8=17%	4 =50%
Lösa matematikproblem	1=2%	1=100%	3=7%	3 =100%
Vara statsminister	-	-	32=70%	23 =72%

Tabell 10: Killars åsikter till om en syssla som är naturlig för killar/tjejer styrs av biologi eller uppväxt. Tabellen utläses som tabell 3.

Uppgifter/sysslor	Bara /mest naturligt för tjejer	Av dessa tror så här många att mest biologi styr detta	Bara/mest naturligt för killar	Av dessa tror så här många att mest biologi styr detta
Killarna tycker så här. 66 st				
Vara intresserad av kläder	33=50%	13=40%	1=2%	1=100%

Trösta ledsn	23=35%	13 =57%	-	-
Passa småsyskon	16=24%	5 =31%	1=2%	-
Hjälpa gammal	9=14%	-	2=3%	1=50%
Laga middag	23=35%	3=13%	1=2%	1=100%
Klippa gräs	2=3%	1=50%	35=53%	21=60%
Byta däck	-	-	42=64%	13=31%
Behärska ledsnad	5=8%	2=40%	39=59%	22=56%
Bilmärken	1=2%	1=100%	56=85%	18=32%
Arbeta när den andre är hemma	12=18%	7=58%	24=36%	9=38%
Bestämna semestern	10=15%	5=50%	10=15%	5=50%
Vara chefredaktör	3=5%	1=13%	15=23%	4=27%
Lösa matematikproblem	6=9%	1=17%	11=17%	4=36%
Vara statsminister	2=3%	1=50%	33=50%	12=36%

Tabell 11. Attityder till statsministerposten på skola 1. Utläses så här: 7 av (18)=41% (1) betyder att 18 killar i denna skola tyckte statsministerposten var mest naturlig för killar. 7 av dessa tyckte detta berodde på biologi. (1) betyder att 1 kille tyckte statsministerposten var mest naturlig för killar, men inte svarat på biologi/uppväxtfrågan, så andelen 41% räknas ut 7/(18-1).

Skola 1 57 Elever (3 ej könsbestämda)	15 tjejer. Antal och andel tjejer som anser att vara statsministerposten är mest naturlig för killar och styrs mest av biologi:			39 killar. Antal och andel killar som anser som anser att vara statsminister är mest naturligt för:		
	Nat. för killar + Biologi	Nat. för båda + Biologi	Nat. för tjejer + Biologi	Nat för killar + Biologi	Nat för båda + Biologi	Nat. för tjejer + Biologi
Uppgift/syssla						
Vara statsminister	10 (av 10) =100%	3 (av 5) = 60%	-	7 (av 18) = 41% (1)	12 (av 19) = 66% (1)	1 (av 2) = 50%

Tabell 12. Attityder till statsministerposten på skola 2. Läses som tabell 6.

Skola 2 59 Elever (1 ej könsbestämmd)	31 tjejer. Antal och andel tjejer som anser att vara statsminister är mest naturligt för:			27 killar. Antal och andel killar som anser att vara statsminister är mest naturligt för:		
	Nat. för killar + Biologi	Nat. för båda + Biologi	Nat. för tjejer + Biologi	Nat för killar + Biologi	Nat för båda + Biologi	Nat. för tjejer + Biologi
Uppgift/syssla						
Vara statsminister	13(av22) =59%	4(av 9) =50% (1)	-	5 (av 15) = 33%	5 (av 12) = 42%	-

Regressionstabell 2a: Statsminister – biologi. Classification Table.

Classification Table^a

Observed			Predicted		
			Kön		Percentage Correct
			Tjejerna tycker så här	Killarna tycker så här	
Step 1	Kön	Tjejerna tycker så här	30	15	66,7
		Killarna tycker så här	24	39	61,9
Overall Percentage					63,9

a. The cut value is ,500

Regressionstabell 2b: Statsminister – biologi. Variables in Equation.

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a						
Dum_stats	1,179	,409	8,303	1	,004	3,250
Constant	-,223	,274	,664	1	,415	,800

a. Variable(s) entered on step 1: Dum_stats.